

освіта зрештою приводить до стану, в якому індивідуум фактично і, в найглибшому значенні цього слова, морально здатний взяти на себе «відповідальність». Таким чином, концепція освіти зростає до рівня культурної задачі, якщо не обов'язку морального вимірювання, вимоги **формування високого рівня духовності на шляху індивідуального підходу до студентів.**

О. В. Аксьонова, канд. екон. наук, доц.,

*О. А. Булавіна, канд. екон. наук, доц.,
кафедра педагогіки та психології*

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ КОЛЕКТИВНИХ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПРОЕКТІВ

Колективний науково-методичний проект є формою спільної навчально-дослідницької діяльності студентів і викладачів, яка дозволяє активізувати пізнавальну діяльність, розширити науковий світогляд та визначити напрямки розвитку здібностей всіх учасників проекту.

Актуальність проектного методу обумовлена необхідністю забезпечити інноваційність системи освіти з метою підготовки фахівців, які були б конкурентоспроможними у європейському освітньому просторі. Молоді спеціалісти повинні вміти не тільки оперувати теоретичною інформацією, але й мати досвід її застосування до вирішення конкретних практичних проблем. Останнє, на нашу думку, можливе лише за умов розвитку інтелектуальної творчості студентів шляхом запровадження у навчальний процес активних методів, в тому числі колективних науково-методичних проектів.

У найбільш узагальненому вигляді категорію «проект» можна визначити як комплекс взаємопов'язаних дій, необхідних для досягнення конкретних завдань, з чітко визначеними цілями протягом певного періоду часу. Як метод навчання проекти були вперше використані американським вченим Джоном Дьюї у 30-ті роки XX ст. Основна ідея полягала у стимулюванні інтересу тих, хто навчається, до пізнання шляхом організації самостійної діяльності, постановки перед ними цілей і проблем, рішення яких веде до появи нових знань та умінь.

Отже, під навчальним проектом розуміється спільна обґрунтована спланована й усвідомлена діяльність тих, хто навчається, та викладача на принципах співробітництва, яка спрямована на формування визначеної системи інтелектуальних і практичних умінь. Тобто в основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних навичок тих, хто навчається, уміння самостійно формувати свої знання, уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного і творчого мислення.

Метод проектів завжди орієнтований на самостійну діяльність тих, хто навчається, — індивідуальну, парну, групову, яка виконується протягом визначеного відрізка часу. Враховуючи наш багаторічний досвід застосування даного методу, найефективнішим є колективне виконання проектів.

Критика методу колективного навчання зводиться до кількох основних моментів. Перша проблема пов'язана із системою стимулювання групового навчання: «сильні» студенти можуть не отримати високих оцінок, тому що «слабким» не вдалося засвоїти навчальний матеріал на відповідному рівні. По-друге, колективне навчання зводиться до того, що студенти, виконуючи завдання, навчаються один від одного, хоча ніхто з них не володіє предметом краще, ніж викладач. По-третє, мало хто з викладачів точно дотримується правил застосування моделей колективного навчання. Багато викладачів вважають це просто роботою в групі, хоча для гарного засвоєння матеріалу цього замало.

Але, незважаючи на критику, існує багато експериментальних даних, які свідчать про ефективність командної роботи. Застосування цього методу дає кращий когнітивний ефект, дозволяє формувати індивідуальну відповідальність кожного члена команди за якість засвоєння навчального матеріалу, навчає працювати у колективі на досягнення однієї спільної мети, що обов'язково буде необхідно у майбутній професійній діяльності. В цілому, необхідність всебічного дослідження проблеми і використання різних методів дослідження, інтегрування знань з різних наук для отримання нових неповторних результатів та розробки шляхів їх запровадження у навчальний процес — це те, що робить колективні роботи більш творчими, оригінальними, корисними, цікавими, і, як наслідок, самостійними.

В рамках курсу «Методика викладання економіки» студенти виконують колективні науково-методичні проекти як альтернативу до традиційних курсових робіт. Основними цілями їх виконання є формування компетентності, розвиток економічного мислення і розвиток творчості студентів.

Курсовий проект має міжпредметний характер та передбачає комплексну програму реалізації розроблених теоретичних положень щодо методики викладання економічних дисциплін для певних вікових груп на практиці під час проходження педагогічної практики.

До ознак колективного науково-методичного проекту можна віднести:

- наявність науково-методичної проблеми, рішення якої вимагає певних змін у методиці викладання та/або навчальному процесі, що становить основний зміст проектної роботи;

- теоретична і пізнавальна новизна одержаних результатів дослідження;

- практичне значення одержаних результатів;

- комплексність виконаної роботи;

- неповторність змісту, структури та результатів проекту;

- часова обмеженість тривалості проекту;

- апробація та запровадження одержаних результатів у навчальний процес освітніх закладів різних рівнів акредитації.

Як відомо, результати колективної роботи мають пряму залежність від вміння кожного працювати у команді та раціонально розподіляти обов'язки між всіма членами команди. Тому для забезпечення ефективності та злагодженості роботи над загальною науково-методичною проблемою важливо визначити «правила гри» або принципи роботи учасників колективного науково-методичного курсового проекту. На наш погляд, до них можна віднести такі:

- **активність.** Від активності кожного учасника проекту вирають всі і, головним чином, сам учасник;

- **ініціативність і свобода кожного учасника.** Кожен має право обрати свій напрямок роботи у проекті, а також на оригінальні творчі підходи до роботи;

- **відповідальність.** Потреби і цілі, бажані результати у навчанні індивідуальні для кожного учасника. Кожен є відповідальним як за власні рішення, так і за командні;

- **рівноцінність.** Не існує ієрархічності і субординації в команді. Немає вірних і невірних дій, добрих і поганих результатів. Є цінним безпосередній досвід кожного учасника;

- **конструктивність зворотного зв'язку.** Комунікація повинна бути відкритою і конструктивною. Необхідно звертати увагу не на особу, а на поведінку члена команди. Обговорюється тільки те, що відбувається під час роботи над проектом.

Дуже важливо, щоб запропоновані принципи роботи були прийняті всіма учасниками команди, оскільки від цього залежа-

тиме міра досягнення цілей проекту та якість отриманих результатів.

Отже, результатом колективного науково-методичного курсового проекту з курсу «Методика викладання економіки» є створення інтелектуального продукту — ефективної та адаптованої до вікових особливостей методики викладання економічних дисциплін, яка дозволяє розвивати креативність та критичність економічного мислення тих, хто навчається.

Але для того, щоб колективне навчання мало бажаний ефект, необхідною є складна та творча праця самого викладача. Перш за все, викладач повинен знайти корисну та цікаву науково-методичну проблему, яка б визначила тематичне спрямування студентських проектів. По-друге, необхідно розробити таку програму колективного проекту, яка б врахувала інтереси кожного учасника та базувалася на принципах взаємовигідного співробітництва. При цьому необхідно дати можливість студенту обрати власну нішу у виконанні проекту. По-третє, необхідно дуже ретельно продумати систему колективного стимулювання і механізм особистої відповідальності кожного учасника. Кожен учасник проекту, виконуючи завдання колективної роботи, повинен чітко усвідомлювати навіщо він це робить і яку користь від цієї роботи він отримає. Бажано, щоб студенти мали за ціль досягти не високої оцінки, а певного рівня майстерності, тобто підвищити власну компетентність. Для цього керівник проекту може використовувати наступні прийоми:

- учасник колективного проекту має можливість самостійно визначити короткострокові цілі, виконання яких не вимагає занадто зусиль, але веде до високого результату;

- частини проекту повинні бути відносно самостійними з метою зниження потреби студентів порівнювати результати та оцінки між собою;

- при проведенні оціночних процедур керівник проекту повинен робити акцент на майстерності виконання роботи та компетентності студента; не використовувати порівняльних оцінок та підкреслювати індивідуальний прогрес кожного учасника проекту.

Крім того, колективне навчання потребує спеціальної організації навчального простору, проведення групових вправ, розробки додаткових інструкцій для студентів, можливості зворотного зв'язку та підведення підсумків.

У проектній роботі приховані великі можливості розвитку особистості студентів. Вона сприяє розвитку ініціативи, незалеж-

ності, самооцінки; підвищує мотивацію до спільної роботи з іншими студентами; активізує навчальну і дослідницьку діяльність кожного учасника творчого колективу; розширює науковий світогляд та визначає напрямки розвитку творчих та дослідницьких здібностей студентів.

*Л. Л. Антонюк, д-р екон. наук, проф.,
кафедра міжнародної економіки*

РОЛЬ ПАРТНЕРСЬКИХ ОСВІТНІХ ТА НАУКОВИХ ПРОЕКТІВ У НАРОЩЕННІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ФАХІВЦІВ

Конкурентний статус країни в ХХІ ст. буде визначатись, передусім, рівнем забезпеченості її економіки та наукової сфери фахівцями, які володіють високими ключовими компетенціями. Освітня сфера в державах — ключових інноваторах є стратегічною галуззю економіки, за рахунок якої вони отримують до 50 % приросту ВВП. Нова парадигма освіти полягає не тільки у переданні конкретних знань студентам, а й у навчанні адаптації до якісно нових, постійно змінюваних умов господарювання і життєдіяльності.

Конкурентною перевагою України повинна стати ефективна система вищої освіти інтегрована у світовий ринок освітніх послуг. Близько половини вітчизняних підприємств є сьогодні збитковими. Однією із причин є те, що менеджери не вміють приймати ефективні рішення в умовах швидких змін внутрішнього та зовнішнього середовища. І тому багато спеціалістів і керівників потребують підвищення кваліфікації та перепідготовки. Вітчизняна система освіти, особливо своїм науковим сектором, постійно збільшує різноманітність реальних знань і передає ці знання студентам і спеціалістам, що проходять різні форми підвищення кваліфікації і перепідготовки. Однак, недостатньо розвинений важливий обернений зв'язок університетської освіти з бізнесом, також недостатньо наближені програми до реального виробництва. Не у всіх економічних університетах студенти вивчають теорію мотивацій, інновацій, лідерства, конфліктологію та інше. Для успішного розвитку сектора знань у високорозвинених країнах світу залучаються усі суб'єкти господарювання —